

تفسیر پاراشای هفته
توسط ربای ساکس

عهد و گفتگو

בס"ד

"من ایمان دارم" - تفسیرهای تورات از ربای لرد جاناتان ساکس در سال ۵۷۸۰
پاراشای هفته: نوح ۵۷۸۰

نور در کشتی

Rabbi Lord Jonathan Sacks

Noach 5780

The Light in the Ark

در صحنهٔ درام توفان و نابودی تقریباً کل مخلوقات، توجه ما بر روی ساختن کشتی توسط نوح متمرکز است و دستور عملی دقیق و همراه جزئیات می شنویم:

یک *tzohar* [پنجره - دریچهٔ نور] برای کشتی بساز و سر آنرا با یک درپوشی مسدود بساز.
(پیدایش ۶:۱۶)

یک مشکل جدی برای فهمیدن معنای *tzohar* وجود دارد، زیرا این واژه هیچ جای دیگر در تنخ [مجموعهٔ پنج کتاب تورات، کتب انبیاء و کاتبان] نیامده است. همه توافق دارند که اشاره دارد به منبع روشنایی. جایی که نور را به داخل کشتی می تابد. اما *tzohar* دقیقاً چه بود؟

راشی میدراشی را نقل می کند که در آن دو ربی تلمودی در مورد معنای این واژه با هم جدل می کنند:

برخی می گویند که یک پنجره بود؛ دیگرانی آنرا یک سنگ قیمتی می دانند که نورافشانی می کرد.¹

این سنگ قیمتی، توانایی معجزه آسای تولید نور در تاریکی را داشت. برتنورا بر آن بود که نقطه مشترک این دو تفسیر، ریشه واژگانی *tzohar* است. یکی آنرا به واژه *tzahorayim* نسبت می دهد، به معنای ظهر. در آن صورت، روشنایی قرار بود از آفتاب، آسمان و خارج از کشتی بیاید، پس *tzohar* به معنای دریچه ای به سوی آسمان بود. دیدگاه دیگر بر آن است که *tzohar* با *Zohar* یعنی درخشندگی ارتباط دارد، به این معنا که چیزی نور درون خود را تشعشع می کند، پس می توان آنرا یک سنگ قیمتی معجزه آسا دانست.

شیزکنی و دیگران برآنند که نوح هر دو را داشت: دریچه ای که بعداً کلاغ را از آن به بیرون فرستاد (پیدایش ۶:۸) و نیز برخی اشیاء نوزانی برای طول سفر و مدتی که خورشید یکسره پشت ابرها بود و دنیا در تاریکی به سر می برد.

همچنان حیرت انگیز است که چرا دو ربی در این میدراش و راشی وقت خود را صرف پرسشی بی کاربرد در آینده کرده اند. خدا در پاراشای این هفته قول می دهد که دیگر چنین توفانی نخواهد بود. هیچ کس دوباره وظیفه نوح را به عهده نخواهد گرفت. در هر موردی در آینده که موجودیت کره زمین را تهدید کند، هیچ کشتی شناوری برای نجات بشریت کافی نخواهد بود. پس به چه درد می خورد بدانیم منبع روشنایی نوح در کشتی در روزهای توفان چه بوده است؟ چه درسی برای نسل های آینده دارد؟

¹ Genesis Rabbah 31:11.

می خواهم به سبک میدراش به این موضوع بیندیشم. پاسخ به نظر من در تاریخ زبان عبری نهفته است. در دوران توراتی واژه *tevah* به معنای کشتی بود: در مورد نوح و توفان، کشتی، عظیم بوده و درمورد سبد ساخته شده از نی و قیرگون شده ای که یوخوت موسی را در آن به آب های خروشان نیل سپرد (خروج ۳:۲)، کوچک. به طور کلی به معنای جعبه بوده است. اما در دوران میدراش *tevah* همچنین به معنای "کلمه" بود.

به نظرم ربی های میدراشی چندان در پی تفسیر نوح و کشتی نبودند و بیشتر به پرسشی اساسی در تورات می اندیشند. *tzohar* چیست و کجاست؟ روشنایی و منبع نور برای *tevah* [کشتی/کلمه] کدام است؟ آیا فقط از درون می آید یا همچنین از بیرون؟ آیا تورات با دریچه نور می آید یا سنگ قیمتی؟

بی تردید کسانی بوده اند که تورات را خودبسند می دانستند. اگر در تورات به دشواری برمی خوریم به این خاطر است که کلمات تورات از یک جنبه کاستی دارند و از جنبه دیگر غنی هستند.²

به بیان دیگر، پاسخ به هر پرسشی در تورات را در جای دیگری از تورات می توان یافت. برای همه چیز آنرا می توان جستجو کرد³

این احتمالاً نظر رایج در طول تاریخ بوده است. هیچ چیز در خارج از تورات برای یادگیری وجود ندارد. تورات با سنگی قیمتی که از خود، نور تولید می کند، روشن می شود. این نکته حتی در عنوان بزرگترین اثر عرفان یهود به نام زوهر ذکر شده است.

² Yerushalmi Rosh Hashanah 3:5.

³ Mishnah Avot 5:22.

اما دیدگاه های دیگر وجود داشتند. مشهورتر از همه موسی بن مایمون بر آن بود که شناخت علم و فلسفه - همچون دریچه ای به دنیای خارج - برای فهم کلام خداوند ضروری است. او در *میشنه توره* (فصل هیلخوت یسوده ی توره ۲:۲) یک پیشنهاد انقلابی کرد که دقیقا همین منابع مطالعه راه عشق و هیبت نسبت به خدا است. از راه علم - شناخت از "او" که سخن گفت و جهان هستی یافت - دچار حس زیبایی و ابهت می شویم در برابر بیکرانگی و همه جزئیات آفرینش و کار آفریدگار. از همین جا به عشق به خداوند می رسم. سپس، درک اینکه چه ناچیز هستیم و چه عمرهایمان به نسبت موجودیت جهان کوتاه است به منبع هیبت ما نسبت به خداوند تبدیل می شود.

دیدگاه ربی مشه بن مایمون در قرن دوازدهم خیلی پیش از اوجگیری علم، هزاران بار با شناخت شتابنده ما از طبیعت جهان تصدیق شده است. هر کشف جدیدی پیرامون عظمت کیهان و شگفتی های ریزجهان، ذهن انسان را سرشار از حس هیبت می کند. "چشمانت را بالا بدوز و به آسمان ها بنگر: چه کسی این همه را خلق کرد؟" (تسعیا ۴۰:۲۶)

ربی مشه بن مایمون علم و فلسفه را قلمروهایی جدا از دین نمی دانست. او آنها را شکل های باستانی حکمت یهودی می دانست که یونانیان از یهودیان گرفتند و در دوران هایی که یهودیان در اثر تبعید و پراکندگی آنها را فراموش کرده بودند به حفظ آنها پرداختند. بنابر این علم و فلسفه را یهودیان از دیگران وام نگرفته اند. ربی مشه بن مایمون خواستار بازشناسی اعتبار برای سنتی بود که در میان یهودیان شکل گرفته بود. علم و فلسفه منبع یک روشن شدگی مستقل نبودند. آنها دریچه ای بودند که نور جهان مخلوق خدا می توانست به ما در رمزگشایی از تورات کمک کند. فهم کارهای خدا به ما امکان فهم کلام او را می دهد.

این دیدگاه، نقش چشمگیری در توانایی ربی مشه بن مایمون برای تفسیر حقیقت تورات داشت. برای نمونه، شناخت او از آیین های باستانی هرچند بر اساس منابع کمتر معتبر

قرارداشت، به او در یافتن شناختی عمیق (در کتاب *راهنمای سرگشتگان*) نسبت به احکام، دستورها و قوانینی یاری کرد که به نظر می‌رسد هیچ دلیلی نداشته‌اند، ولی هدف آنها برای چالش با آیین‌های بت پرستی بوده است. شناخت او از فلسفه ارسطو به او امکان جمع‌بندی ایده‌ای را داد که در تنخ و ادبیات تلمودی وجود داشت، ولی پیش از او به روشنی تشریح نشده بودند: این که یهودیت سیستم اخلاق فضیلت مدار دارد. این دیدگاه نه با این که ما چه می‌کنیم، بلکه با این که ما که هستیم و چگونه مردمی شده ایم کار دارد. این اساس نوشته شاهکار او هیلخوت دئوت یا "قواعد خصوصیات فردی" است. هر چه بیشتر از دنیا شناخت پیدا کنیم، بیشتر محتوای تورات را می‌فهمیم. شناخت علمی، نقشه راه ما به سوی واقعیت است. چنان که گویی شناخت‌های سکولار و علمی نقشه هستند و تورات، راه.

این دیدگاه ربی مشه بن مایمون در دوران مدرن به شکل‌های گوناگون بازتولید شد. پیروان ربی سامسون رفايل هيرش آنرا *Torah im derech erez* یا "تورات همراه با فرهنگ عمومی" نامیدند. در یثیوا یونیورسیتی آنرا *Torah u-Madda* می‌نامند، یعنی "تورات و علم". من در همراهی با زنده یاد آرون لیختنستاین عبارت *Torah ve-Chochmah* یا "تورات و حکمت" را ترجیح می‌دهم، زیرا حکمت مقوله‌ای با خاستگاه توراتی است.

به تازگی، نویسنده کتاب‌های علمی، دیوید اپستین کتاب ستایش برانگیزی منتشر کرد به نام *Range* (محدوده) با عنوان فرعی *How Generalists Triumph in a Specialised World* (چگونه کلیت‌گرایان در دنیایی معطوف به امور خاص پیروز می‌شوند؟) ⁴ او نشان می‌دهد که تمرکز بیش از حد روی یک موضوع تخصصی منفرد برای بازدهی بالاتر خوب است، ولی برای خلاقیت خوب نیست. افراد خلاق اصیل مانند برندگان جوایز نوبل، اغلب آنهايي هستند که علایقی در خارج از قلمرو تخصصی خود یا شیفستگی‌ها و سرگرمی‌هایی

⁴ David Epstein, *Range*, Macmillan, 2019.

بیرون از موضوع تحقیق خود داشته اند. حتی در رشته هایی چون ورزش در ازای هر تایگر وود که حتی پیش از سخن گفتن علاقه به گلف داشته، یک راجر فدرر هست که ابتدا توانایی خود را در چندین رشته ورزشی آموخت و سپس در سال های جوانی بر روی تنیس تمرکز کرد.

خلاصه آنکه دقیقا دانش مشه بن مایمون در علم، پزشکی، روانشناسی، نجوم، فلسفه، منطق و بسیاری رشته های دیگر بود که به او امکان داد در همه نوشته های خود خلاق باشد، از نامه هایش تا تفسیر بر میشنا، تا میشنه توره که ساختارش با هر تفسیر دیگری که تا آن زمان بر تورات نوشته بود متفاوت بود، تا راهنمای سرگشتگان. مشه بن مایمون چیزهایی گفت که خیلی ها قبلا متوجه شده بودند، اما هیچ یک نتوانسته بودند به آن نیرومندی و انسجام بیان نکرده بود. او نشان داد که می توان نهایت وفاداری به یهودیت و قانون تورات را داشت و همچنان خلاق بود و ژرفاهای معنوی و فکری ای به مردم نشان داد که پیش از آن ندیده بودند. روش او این بود که یک *tzohar* [دریچه نور] و پنجره ای برای *tevah* یا کلام خدا [همچنین در تورات به معنای کشتی] درست کند.

از سوی دیگر، کتاب زوهر، تورات را سنگی قیمتی می داند که از خود نور می دهد و به نور از بیرون نیاز ندارد. دنیای آن نظامی خودبسنده است، بس ژرف، در حرکت، در جستجوی پیوسته برای نزدیکی با خدا که در جهان و درون روح آدمی ساکن است.

پس ما مجبور نیستیم یکی از آن دو را انتخاب کنیم [میان دین و علم / فلسفه]. به یاد بیاورید که شیز کنی گفت که نوح نگی قیمتی داشت برای روزهای تاریک و دریچه ای به سوی بیرون برای وقتی دوباره آفتاب تابیدن گرفت. در مورد تورات نیز زمان هایی چنین بود. در روزهای تاریک کشتار و آزار، عرفان یهودی شکوفا شد و تورات از درون روشن شد. در روزهای خوش که دنیا به روی یهودیان گشوده تر شد، آنها دریچه ای به بیرون داشتند که با کمک آن

شخصیت هایی چون مشه بن مایمون در قرون وستی و سامسون رافیل هیرش در قرن نوزدهم ظهور کردند.

من ایمان دارم که چالش زمانه ما گشودن دریچه هایی است تا جهان بیرون بتواند فهم ما از تورات را نورانی سازد و تورات بتواند ما را در یافتن راه خود در جهان راهنمایی کند.

شبات شالوم

برای دیگر آثار رای ساکس لطفاً از این تارنما بازدید فرمایید - www.rabbisacks.org
کلیه حقوق محفوظ است • دفتر رای ساکس توسط بنیاد عهد و گفتگو حمایت می شود

*ترجمه فارسی با مشارکت بنیاد ایرانی هارامبام، وابسته به فدراسیون یهودیان ایرانی-آمریکایی توسط شیریندخت دقیقیان

Persian Translation by Shirin D. Daghighian